

Saint John
of the Cross
2026

Keresztes Szent János és a teremtés

Keresztes Szent János írásainak olvasása

3. szöveg:
A teremtés mint „hírnök”

Keresztes Szent János és a teremtés

Keresztes Szent János írásainak olvasása

3. szöveg: A teremtés mint „hírnök”

Javaslatok a közösségi összejövetelhez:

1. Olvassátok el együtt a szöveget.
2. A csoport egyik tagja, aki előre felkészült, mutassa be a szöveggel kapcsolatos gondolatait, szükség szerint a kommentárra és más forrásokra támaszkodva.
3. Osszátok meg egymással közösségként a szöveggel kapcsolatos gondolataikat.

Hasznos lenne, ha mindenki elolvasná és átelné a Keresztes Szent János szövegét a csoporttalálkozó előtt.

Bevezetés a szöveghez

Ebben az új szakaszban Keresztes Szent János a teremtést úgy mutatja be, mint egy isteni szót, amely nekünk szól róla, az isteni Szeretetről.

Emlékezzünk vissza, hogy a *Szellemi páros ének B* (a kommentár) című művében Keresztes Szent János célja az, hogy három fő szakaszban – kezdők, haladók és tökéletesek (ahogy ő maga is jelzi; vö. *Szellemi páros ének B 22,3*) – felvázolja az egész szellemi utat. Az 5. versszakig azokhoz szól, akik a „meditáció” szakaszában vannak. Ez a szakasz, amely önmagában is elengedhetetlen, a teremtés „megfontolásával” kezdődik.

Az egész teremtés (beleértve az angyalokat és a szenteket is) „hírnöknek” tekinthető, akit a menyasszony kérdez, akinek az a feladata, hogy hírt hozzon a Szeretetről – különösen arról a helyről, ahol ő „rejtőzik” (1,1). Ez a hozzáállás kapcsolódik ahhoz, amit korábban már megfigyeltünk: nevezetesen ahhoz, hogy a teremtés, mint „palota” és „ikon”, már önmagában is Isten önkifejezése. Keresztes Szent János számára a négy természeti elem – a föld, a víz, a levegő és a tűz (az ókor óta a tudományos gondolkodás hagyományos kerete) – és azok számtalan kombinációja a minket körülvevő természeti világban (természet, kultúra, tudomány és technológia stb.) mindegyike a maga módján isteni szó.

Ha ezeket a szentjánosi gondolatokat alkalmazzuk mai helyzetünkre, akkor azok gyümölcsöző teret nyújtanak a tudományos kutatás etikai reflexiójához. A tudománynak kizárólag a profitra vagy a teljesítményre kell-e korlátozódnia? Nem kellene-e megőriznie a csodával teli elmélkedés önzetlenségét is, amely nyitott Isten keresésére? Az ókor óta a filozófusok reflektálnak a teremtéssel való kapcsolatunk e két dimenziójára. Már Arisztotelész (Kr. e. 4. század) is két szempontot különböztetett meg a világgal való kapcsolatunkban: a „*theoria*”, amely a „teremtés”, az emberiség „alkotása” területéhez tartozik; és a „*poiesis*”, amely szorosabban kapcsolódik a körülöttünk lévő természetes világ spontán megjelenéséhez, és a „lét” és a „kontempláció” területéhez tartozik.

A 20. századi filozófus, Heidegger, hosszan elmélkedett a világhoz való viszonyunk ezen dimenziójáról, elítélve a „készítés”, a „gyártás” és a „termelés–fogyasztás” dominanciáját, amelybe a Nyugat – és fokozatosan az egész bolygó – belekerült. A következő, Keresztes Szent János verséből származó idézet és a hozzá fűzött kommentár hangsúlyozza a teremtés kontemplatív szemlélésének elsődlegességét – nem azért, hogy elfordítson minket a tudományos vagy technikai tevékenységektől, hanem hogy megtisztítsa azokat.

A szükséges megtisztulás témája visszatérő motívum Keresztes Szent János műveiben. A hit megtisztítja világnézetünket, átalakítva azt valami olyasmivé, ami nekünk jár és fogyasztásra szánt (amit Keresztes Szent János „aktívnek” nevez), egy szabadon adott valósággá, amelyet ilyennek kell elfogadni és tisztelni (amit ő „passzívnek” nevez). Ez a mély értelmű jelentése a híres „átmenetnek” (Pasch) a meditációtól a kontemplációig (A lélek sötét éjszakája 2. 12–15). Ekkor a teremtett dolgokról alkotott képünk „szerető figyelmességgé” válik, amelyet a hit, a szeretet és a remény formál.

SZELLEMI PÁROS ÉNEK (B) 4,1-7

*Bozótok s ligetek,
Miket szerelmesemnek keze plántált,
Zöldellő rét füve,
Melyet virágok szép zománca tarkít,
Mondjátok általment-e rajtatok?*

MAGYARÁZAT

1. A lélek megmutatta, hogyan kell felkészülni erre az útra: nem kell többé az örömet és az elégedettséget keresni, hanem a kísértéseket és a nehézségeket állhatatossággal kell legyőzni. Ez az önismeret gyakorlása, az Isten megismeréséhez vezető út első követelménye. Ebben a versszakban a szerző elindul a teremtmények megismerésének és megértésének útján, amely az ő Szerelméhez, a Teremtőhöz vezet.

Ezen a spirituális úton az önismeret gyakorlása után az első helyen a teremtmények megfontolása áll. A lélek ezáltal halad előre Isten megismerésében, figyelembe véve az Ő nagyságát és kiválóságát, amely a teremtményekben nyilvánul meg, amint azt Szent Pál mondja: *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur* Mert ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta műveiből következtethetünk (Róm 1, 20).

Ebben a versszakban tehát a teremtményekhez szól, és szerelméről kérdezi őket. Érdeemes megjegyezni, hogy Szent Ágoston szerint a léleknek a teremtményekhez intézett kérdései valójában a Teremtőről való gondolkodás tükröződései, amelyeket a teremtmények révén végez. Ez a versszak az elemekről és más alacsonyabb rendű teremtményekről, az égboltról és az abban található, Isten által teremtett anyagi dolgokról, valamint a mennyei szellemekről szóló elmélkedést tartalmaz.

Bozótok s ligetek,

2. Az elemeket (föld, víz, levegő és tűz) „ligetnek” nevezi, mert a kellemes erdőkhöz hasonlóan ezek is sűrűn benépesültek teremtményekkel. Ezeket a teremtményeket „bozótnak” nevezi, mert számuk hatalmas, és az egyes elemekben jelentős különbségek vannak közöttük. A földön számtalan állat- és növényfaj él, a vízben számtalan halfaj, a levegőben pedig rendkívül sokféle madár, és a tűz elem is hozzájárul a többi elemhez ezeknek a teremtményeknek az életben tartásában és megőrzésében. Minden állatfaj a saját elemében él, és úgy helyezkedik el benne, mintha az erdőben és a régióban lenne, ahol született és felnőtt. Valóban, Isten ezt parancsolta, amikor megteremtette az elemeket. Megparancsolta a földnek, hogy teremjen növényeket és állatokat; a tengernek és a víznek, hogy teremjen halakat; és a levegőt a madarak lakóhelyévé tette (Ter 1 1-12, 20-21, 24). Látva, hogy parancsa szerint történt, a lélek a következő versben így szól:

Miket szerelmesemnek keze plántált,

3. Ez a vers a következő gondolatot tartalmazza: Csak Isten, az ő Szerelmesének keze volt képes megteremteni ezt a sokszínűséget és nagyszerűséget. Érdeemes megjegyezni, hogy ő szándékosan azt mondja, hogy a „Szerelmesem keze által”. Bár Isten gyakran mások keze által cselekszik – például angyalok és emberek keze által –, soha nem teremtett, és nem is folytatja ezt a teremtő munkát más keze által, csak a sajátja által. Ez a gondolat a teremtményekről, ez a megfigyelés, hogy ők Isten, az ő Szerelmesének keze által teremtett dolgok, erőteljesen felébreszti a lelket, hogy szeresse őt. Ezután így folytatja:

Zöldellő rét füve,

4. Ez a vers az Ő mennyei reflexiójára utal. Ő „zöldellő réteknek” nevezi őket, mert a bennük teremtett dolgok olyanok, mint a zöld növények, amelyek nem halnak meg és nem hervadnak el az idő múlásával, és bennük, mint a hűvös zöld rétekben, az igazak megtalálják pihenésüket és örömeiket. A gyönyörű csillagok és más égi bolygók sokfélesége is szerepel ebben az elmélkedésben.

5. Az egyház szintén a „zöld” szót használja a mennyei dolgok kifejezésére. Amikor Istenhez imádkozik a hűséges elhunytak lelkeiért, így szól hozzájuk: *Constituatur vos Dominus inter amoena virentia*, ami azt jelenti: Isten helyezzen titeket kellemes, zöld helyekre. És azt is mondja, hogy ez a zöld rét

Melyet virágok szép zománca tarkít,

6. Ezeken a „virágokon” az angyalokat és a szent lelkeket érti, akik díszítik és szépítik azt a helyet, mint egy drága zománc egy finom aranyvázán.

Mondjátok általment-e rajtatok?

7. Ez a kérdés a fent említett reflexió; hasonló ahhoz, mintha azt mondanánk: Mondd el, milyen kiváló tulajdonságokat alakított ki benned.

Laudato Si

LS 85. Isten írt egy csodaszép könyvet, „amelynek betűi a világon élő tömérdek teremtmény”. A kanadai püspökök találóan fogalmazták meg, hogy egyetlen teremtmény sem marad kívül Isten e megnyilvánulásán: „A legszélesebb panorámától a legjelentéktelenebb életformáig a természet az ámulat és a félelem folyamatos forrása. Továbbá folyamatos kinyilatkoztatása az isteninek.” Japán püspökei pedig rendkívül szuggesztív dolgot mondtak: „Aki felismeri, hogy minden teremtmény saját létezésének himnuszát énekli, az boldogan él Isten szeretetében és reményben.” A teremtésnek ez a szemlélése lehetővé teszi, hogy minden dolgon keresztül felfedezzünk egyfajta tanítást, amelyet Isten közölni akar velünk, mert „a teremtés szemlélése a hívő számára egyúttal egy üzenet meghallgatása, egy paradox és csendes hang meghallása.” Mondhatjuk, hogy „a Szentírásban foglalt, szoros értelemben vett kinyilatkoztatás mellett isteni megnyilvánulás történik akkor is, amikor ragyog a nap és amikor leszáll az éj.” Ha pedig az ember odafigyel erre a megnyilvánulásra, megtanulja felismerni önmagát a többi teremtménnyel való kapcsolatában: „Magamat fejezem ki azzal, ahogyan a világot kifejezem; saját szent voltomat kutatom, amikor próbálom megfejteni a világét.”.

LS 87. Amikor tudatosítjuk magunkban, hogy Isten tükröződik vissza mindenben, ami létezik, vágy ébred szívünkben, hogy imádjuk az Urat minden teremtményéért és minden teremtményével együtt, amint azt Assisi Szent Ferenc gyönyörű himnusza kifejezi:

Áldott légy, Uram, minden teremtményeddel!

Főképp napfivér úrral,

vele világítasz nekünk, ő a nappal!

Milyen szép és nagy fényel ragyogó:

ó, Magasságos, folyton rólad tanító!

Áldott légy, Uram, holdnővérért és a csillagokért,
az égre alkottad őket,
fényesnek, értékesnek és szépnek!

Áldott légy, Uram, szélfivérért,
a levegőért, a borús, derús és mindenféle időért,
mellyel teremtményeidet élteted!

Áldott légy, Uram, víznővérért,
ki tiszta és oly hasznos, drága és alázatos!

Áldott légy, Uram, tűzfivérért;
az éjszakát világítod be általa,
szép és vidám, van ereje s hatalma!

LS 97. Az Úr azért tudott másokat arra hívni, hogy figyeljenek fel a világban lévő szépségre, mert ő maga is folytonos kapcsolatban állt a természettel, szeretettel és ámulattal eltelve figyelte. Miközben bejárta szülőföldje minden szegletét, elidőzött az ő Atyja által elültetett szépség szemlélésében, és arra hívta tanítványait, hogy felismerjék a dolgokban az isteni üzenetet: „Emeljétek fel szemeteket, és nézzétek meg a szántóföldeket: már megérték az aratásra” (Jn 4,35). „A mennyek országa hasonlít a mustármaghoz, amelyet fogott a gazda és elvetett földjébe. Ez kisebb minden más magnál, amikor azonban felnő, nagyobb minden veteménynél, fává terebélyesedik, úgyhogy jönnek az ég madarai, és fészket raknak ágai között” (Mt 13,31-32).

Kérdések

1. Hogyan írja le Keresztes Szent János a természetet, mint hírnököt a *Szellemi páros ének* B 4. versszakában? Szerinted milyen lelki szerepet tölt be ez a hírnök?
2. Hogyan fejt ki a *Laudato Si* (87. pont) azt az elképzelést, hogy a természet az Istennel való találkozás helye? Számodra személyesen a teremtés inkább egy „könyv” (LS 87) vagy egy „hírnök” (Keresztes Szent János)? Miért?
3. A *Laudato Si* 87. pontjában ismét egyértelműen láthatjuk, hogy a teremtés Istenről szól nekünk, és hogy ez a természet és az emberiség közötti állandó párbeszéd az Istennel való találkozás helyszíne. Milyen módon visszhangzik ez az elképzelés Keresztes Szent János gondolatában, aki szerint a természet közvetlenül az emberi léleknek szóló isteni üzenetet hordoz?
4. Ha a teremtés Isten „hírnöke”, akkor ez hogyan változtatja meg az élő dolgok (állatok, tájak, erőforrások) megítélését? És hogyan tudjuk összeegyeztetni a teremtés spiritualitását (ahogyan azt Keresztes Szent János megfogalmazta) a *Laudato Si*-ben kiemelt ökológiai kihívásokkal?